

*Пристайко Валерій Володимирович,
аспірант кафедри суспільного розвитку і суспільно-владних відносин,
НАДУ при Президентіві України*

ПРОБЛЕМИ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ НА ПРИКЛАДІ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

В листопаді 2017 року розпорядженням Кабінету Міністрів України (від 8 листопада 2017 року № 820-р) затверджена Національна Стратегія управління відходами в Україні до 2030 року (далі – Стратегія) в якій зазначається, що критична ситуація, яка склалася з утворенням, накопиченням, зберіганням, переробленням, утилізацією та захороненням відходів і характеризується подальшим розвитком екологічних загроз потребує негайного вирішення. Проблема відходів в Україні вирізняється особливою масштабністю і значимістю, як внаслідок домінування в національній економіці ресурсоємних багатовідхідних технологій, так і через відсутність протягом тривалого часу адекватного реагування на її виклики. Значні масштаби ресурсокористування та енергетично-сировинна спеціалізація національної економіки разом із застарілою технологічною базою визначали і надалі визначають високі показники утворення та нагромадження відходів.

Такі обставини призводять до поглиблення екологічної кризи і загострення соціально-економічної ситуації в суспільстві та обумовлює необхідність реформування і розвитку з урахуванням вітчизняного та світового досвіду всієї правової та економічної системи, що регулює використання природних ресурсів у цілому та управління відходами зокрема. Проблема відходів є однією з ключових екологічних проблем і більш вагомою в ресурсному аспекті.

Як зазначається в Стратегії, відходи, що утворюються у процесі видобування, збагачення, хіміко-металургійної переробки, транспортування і зберігання корисних копалин є вторинним сировинним резервом промисловості, будівництва та енергетики. Значний ресурсний потенціал становлять також відходи як вторинна сировина, що є залишками продуктів кінцевого споживання (макулатура, полімери, склобій, зношені шини тощо).

Високий рівень утворення відходів та низькі показники їх використання як вторинної сировини призвели до того, що в Україні щороку в промисловості та комунальному секторі нагромаджуються значні обсяги твердих відходів, з яких лише незначна частина

застосовується як вторинні матеріальні ресурси, решта потрапляють на звалища.

Відмінність ситуації, що склалася з відходами в Україні, порівняно з іншими розвинутими країнами полягає у великих обсягах утворення відходів та у відсутності інфраструктури поводження з ними. При цьому наявність такої інфраструктури є неодмінною ознакою всіх економік розвинутих країн [1].

Прикладом може бути надзвичайна ситуація яка склалася в травні 2016 року у Львові. На звалищі розміром 33 гектари, яке було створене у 1960-х роках, виникла пожежа, токсичні випаровування від якої заповнили навколишню територію. Після закриття цього звалища Львів опинився у полоні неутилізованого сміття. Перед містом постало питання вивезення сміття, а від місцевої влади вимагають знайти альтернативні варіанти його розв'язання.

Загалом система управління відходами в Україні характеризується такими тенденціями: накопичення відходів як у промисловому, так і побутовому секторі, що негативно впливає на стан навколишнього природного середовища і здоров'я людей; здійснення неналежним чином утилізації та видалення небезпечних відходів; розміщення побутових відходів без урахування можливих небезпечних наслідків; неналежний рівень використання відходів як вторинної сировини внаслідок недосконалості організаційно-економічних засад залучення їх у виробництво; неефективність впроваджених економічних інструментів у сфері поводження з відходами.

Значні обсяги накопичених в Україні відходів та відсутність ефективних заходів, спрямованих на запобігання їх утворенню, утилізації, знешкодження та видалення, поглиблюють екологічну кризу і стають гальмівним фактором розвитку національної економіки.

В Україні функціонує 460 міст, близько 500 районів, 885 селищ міського типу і 28388 сіл, органи місцевого самоврядування яких повністю відповідають за організацію надання послуг з поводження із твердими побутовими відходами.

Обсяги утворення твердих побутових відходів в Україні у 2016 році становили 49 млн. куб. метрів, або близько 11 млн. тонн (без урахування тимчасово окупованих територій, Автономної Республіки Крим та м. Севастополя). Незважаючи на те, що протягом останніх 20 років чисельність населення України постійно скорочується, обсяги утворення побутових відходів збільшуються.

Показник утворення відходів в Україні в середньому становить 250-300 кілограмів на рік на людину і має тенденцію до зростання. Слід зазначити, що державний облік та статистика побутових відходів

в Україні мають суттєві недоліки. У статистичній звітності та нормативно-правових актах щодо поводження з побутовими відходами оперують як об'ємними, так і ваговими категоріями. Перерахунок одних одиниць в інші призводить до значних похибок під час проведеної оцінки, прогнозів тощо [1].

Метою Стратегії є створення умов для підвищення стандартів життя населення шляхом впровадження системного підходу до поводження з відходами на державному та регіональному рівні, зменшення обсягів утворення відходів та збільшення обсягу їх переробки та повторного використання.

Цілями Стратегії є: визначення та розв'язання ключових проблем розвитку управління відходами в Україні на інноваційних засадах; визначення пріоритетних напрямів діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, організацій, установ, підприємств, громадських організацій та суспільства в цілому щодо переходу системи управління відходами на інноваційну модель; визначення шляхів та методів удосконалення існуючої інфраструктури з управління відходами, які не суперечать інноваційній моделі; забезпечення сталого розвитку України шляхом виконання завдань, спрямованих на екологічну та ресурсну безпеку; зменшення адміністративного навантаження на суб'єктів господарювання, підвищення якості надання адміністративних послуг; забезпечення законності та передбачуваності адміністративних дій.

На виконання одного з пунктів цілей Стратегії щодо визначення пріоритетних напрямів діяльності місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування стосовно переходу системи управління відходами на інноваційну модель Київської обласною державною адміністрацією видано розпорядження від 19 травня 2017 року № 274 «Про схвалення проекту Програми поводження з твердими побутовими відходами у Київській області на 2017-2020 роки» (далі - Програма) [2].

Зокрема, в цій Програмі зазначається, що актуальною проблемою в Київській області залишається поводження з твердими побутовими відходами (надалі ТПВ). Практично всі районні центри, великі селища мають звалища ТПВ, але не всі вони експлуатуються у відповідності до чинного законодавства. Побудовані у свій час без належного захисту, деякі полігони є потенційним джерелом екологічної небезпеки регіонального масштабу.

Близько 90% звалищ і полігонів Київської області не відповідають санітарним і екологічним вимогам. Використання полігонів веде до збільшення питомого навантаження на одиницю площі полігону, ступеню щільності відходів й нарощування висоти складування. Полігони та

звалища виконують роль природоохоронних споруд, але самі є джерелами негативного впливу на навколишнє середовище.

Виявлено, що більшість діючих полігонів заповнена на 90% проектного обсягу або переповнена. На полігонах відсутні огорожа, обвалування, мережа спостережливих свердловин, контрольно-пропускні пункти тощо. В сільських населених пунктах впорядковані полігони практично відсутні.

Основними проблемами, на розв'язання яких спрямована програма є: недостатньо розвинена система збору в сільських місцевостях; слабкий розвиток індустріальних методів переробки твердих побутових відходів; невідповідність полігонів (сміттєзвалищ) санітарним і екологічним нормам; недосконала система контролю за утворенням, перевезенням, розміщенням та утилізації відходів; питання по відведенню земельних ділянок під функціонування та будівництво полігонів (відшкодування за зміну цільового призначення, санітарно захисна зона); зношеність автотранспорту та контейнерів; низькі ціни на тарифи з вивезення та розміщення відходів; збільшення додаткового навантаження на полігони області відходами, які вивозяться з міста Києва.

Слід зазначити, що, ліквідувавши вищезгадані проблеми на рівні держави, області та кожного окремого суб'єкта, можна запобігти збільшенню об'ємів ТПВ та загрозам для навколишнього природного середовища та здоров'ю населення.

В Програмі чітко визначено Перелік завдань (напрямів) та основних заходів для вирішення зазначених проблем.

Завданням Програми є: поновлення і модернізація сміттєвозних машин з формуванням парків збиральних кузовних та контейнерних сміттєвозів для різних видів побутових відходів та вторинної сировини, а також транспортних сміттєвозів; перехід від одноетапного збирання та вивезення побутових відходів лише збиральними сміттєвозами до двоетапного вивезення з використанням сортувально-перевантажувальних станцій і транспортних сміттєвозів; Будівництво нових сортувальних ліній (СЛ), перевантажувальних станцій (ПС), сортувально-перевантажувальних станцій (СПС), сортувально-переробних комплексів (СПК); нові об'єкти поводження з побутовими відходами: СЛ, ПС, СПС, СПК будуються при існуючих полігонах побутових відходів; технології та виробничі потужності СПК розраховані як на перероблення відходів, які утворюються в даний час, а також частково і тих, які уже розміщені на полігонах в попередні роки та рекультивація сміттєзвалищ, які вичерпали ресурси для зберігання ТПВ.

В свою чергу основними заходами програми є: розроблення проектної документації для проведення рекультивації, реконструкції

діючих полігонів; розроблення проектів будівництва сміттєпереробних комплексів; проведення рекультивації полігонів, які вичерпали свою проектну потужність; реконструкція діючих полігонів; будівництво сміттєпереробних комплексів (енергоавтономних), сортувально-перевантажувальних станцій, сортувально-переробних комплексів, перевантажувальних станцій; оновлення парку спеціалізованого автотранспорту.

Небезпечна ситуація, яка склалася у сфері поводження з відходами, загрожує якості довкілля та здоров'ю людини та потребує ефективних цілеспрямованих дій у рамках єдиної державної політики. Система поводження з побутовими відходами повинна бути спрямована на їх утилізацію та видалення на всеохоплюючій основі з максимально ефективним використанням ресурсів. Саме на місцевому рівні поводження з відходами є потреба впровадження економічних та науково обґрунтованих механізмів природокористування та охорони природних ресурсів, вдосконалення системи обліку і контролю у сфері поводження з побутовими відходами [3, С. 149].

Список використаних джерел

1. Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року: розпорядження КМУ від 8 листопада 2017 р. № 820-р.
2. Про схвалення проекту Програми поводження з твердими побутовими відходами у Київській області на 2017-2020 роки: розпорядження КОДА від 19 травня 2017 року № 274.
3. Калин Б.М., Мацуська О.В., Романишин І.Г. Аналіз поводження з побутовими відходами на місцевому рівні. Науковий вісник ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького. 2017. Т. 19. № 79. С. 145-149.

***Шинкарьов Андрій Миколайович**, магістр державного управління,
аспірант НАДУ при Президентіві України*

ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА МІЖСЕКТОРАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Налагодження партнерства на регіональному рівні вимагає спільності, взаємної зацікавленості, внеску кожного у спільну справу. Партнерство передбачає прагнення об'єднання зусиль і місцевих ресурсів, енергії, знань, досвіду різних груп, кожна з яких приносить у партнерство щось своє, цінне і неповторне. Це певні мережі, але не лише просто